

FLORS I VIOLES

*La Barcelona literària en clau
femenina*

De Mª Àngels Cabré

Data de publicació: 8 de setembre de 2021

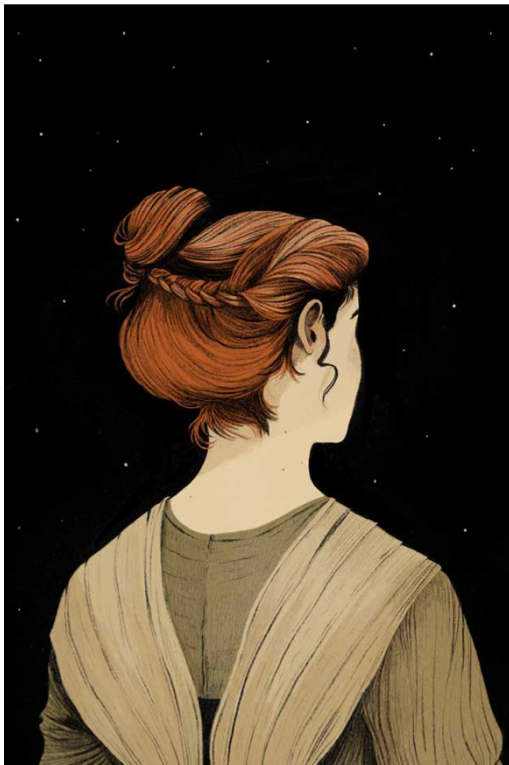
- » L'Ajuntament de Barcelona publica el llibre *Flors i violes. La Barcelona literària en clau femenina*, de Mª Àngels Cabré, títol que, entre altres coses, reivindica i recupera les escriptores que han fet de la ciutat l'escenari principal de les seves ficcions.
- » El llibre representa un homenatge a les dones escriptores, les dones de la ficció i les vides de dones reals que han estat protagonistes dels grans relats de la literatura de la nostra ciutat i que van obrir camins a les noves generacions.
- » En aquest assaig divulgatiu s'analitzen les obres d'autores que van de Dolors Monserdà a Lluïcia Ramis, sense oblidar Mercè Rodoreda o Teresa Pàmies. També coneixem personatges de ficció com Mariona Rebull i d'altres de carn i ossos com la Monyos o Enriqueta Martí, la vampira del Raval.
- » El llibre es completa amb les il·lustracions de quatre joves artistes que han estat escollides per acompanyar la lectura.
- » Mª Àngels Cabré (Barcelona, 1968) és escriptora i crítica literària. Com a assagista ha publicat diversos llibres sobre dones i feminismes com ara *Miralls creuats: Roig/Capmany* (premi Vallverdú d'assaig 2016) i *El llarg viatge de les dones. Feminisme a Catalunya*.

Aquest llibre conté molts llibres, tots vinculats a la ciutat de Barcelona. Però mentre que s'ha estudiat molt la Barcelona literària dels escriptors, no ha tingut tanta fortuna la nascuda de la ploma de les escriptores que han fet de la ciutat l'escenari principal de les seves ficcions. És el moment de recordar-les i reivindicar-les. Viatgem, doncs, a través de les autores que han fet de Barcelona el seu camp d'acció, deixem-nos acompanyar pels personatges femenins que l'han transitat i també per les dones reals les intenses vides de les quals han estat plasmades en paper. Esperem que aquest llibre serveixi per afirmar que la Barcelona literària en clau femenina també existeix i val molt la pena visitar-la, és a dir, llegir-la.

~

Ja fa temps que les ciutats són escenaris literaris, per això existeixen més enllà de les seves realitats presents o passades. A través de la literatura viatgem a ciutats que ja no són, però no perquè no existeixin pròpiament, sinó perquè amb els anys han patit transformacions substancials que fan impossible que les reconeguem tal com van ser. Amb la literatura viatgem al Londres del segle XVI, a la Roma del XVII, al París del XVIII, al Moscou del XIX o al Berlín del XX. Així, la literatura ens permet conèixer les ciutats com cap transeünt les podria conèixer avui, des de les múltiples capes que les han anat construint i modelant.

IL·LUSTRACIÓ DE LAURA PÉREZ

Concretament, Barcelona va esdevenir escenari literari en el moment en què Cervantes va voler que el Quixot hi arribés. Des de llavors, ha estat contínuament plasmada negra sobre blanc i s'hi han passejat personatges de ficció de tota mena i condició. Convertida, doncs, en geografia literària, i àmpliament coneguda fins i tot més enllà de les nostres fronteres gràcies a novel·les emblemàtiques com *Vida privada*, *La plaça del Diamant* o *La ciudad de los prodigios*, Barcelona és paisatge de fabulació i territori de benaurances i tristeses inventades. És gràcies a la literatura que Barcelona ha viscut una multiplicació tan sorprenent com la dels pans i peixos bíblics: una nombrosa biblioteca l'explica des de milers d'angles i punts de vista, i la fixa des de registres i estils ben diversos.

És cert que la Barcelona literària que més coneixem és la que han escrit ells, els escriptors, i que l'associem a noms com Josep Maria de Sagarra, Ignacio Agustí,

Carles Soldevila, Juan Marsé, Manuel Vázquez Montalbán o Eduardo Mendoza. Per exemple, l'*Oda a Barcelona* verdagueriana està considerada fins avui el gran poema de Barcelona, mentre que la gran novel·la de Barcelona és la suma de moltes novel·les que recorren els ambients i les èpoques. És clar que, acostumat com està tothom que els llibres els escriguin sobretot ells, sovint s'oblida que elles també escriuen i que més enllà de Carmen Laforet i la seva cèlebre *Nada*, i de la Rodoreda retratista genial de la Barcelona de postguerra, devem molta lletra impresa a les plomes femenines. Oblidem, fins i tot, que algunes autores van ser èxits de venda en el seu temps i que van regnar a la literatura barcelonina una mica com ho va fer Ermessenda de Carcassona quan corria el segle X, sempre en règim de "condomini", tal com han governat sempre les dones, és a dir, compartint espai amb els seus col·legues masculins i mai per sobre d'ells.

Els darrers anys s'ha dut a terme un procés de recuperació d'autores oblidades, un procés de restitució literària i un exercici de visibilització, que temps enrere hauríem cregut que era impensable perquè ningú semblava veure la necessitat de ressuscitar-les. El seu objectiu no és únicament retornar el prestigi a qui certament el va tenir —i va patir després el càstig de l'oblit—, sinó també a aquelles escriptores que, a pesar del seu talent innegable, no van tenir tanta sort a l'hora de difondre les seves obres. La raó última d'aquesta mirada proactiva cap al passat és construir un present en què les dones no estiguin absents —i no només en el camp literari—. En definitiva, revisem el cànon del passat amb l'objectiu de construir un nou cànon per al futur.

És un bon moment, doncs, per mirar amb uns ulls literaris molt més generosos la Barcelona d'ahir i d'abans-d'ahir —i, per què no, la Barcelona d'avui— i intentar completar, així, un puzzle al qual encara falten moltes peces. Viatgem, doncs, a través de les autores que han fet de la ciutat de Barcelona el seu camp d'acció, deixem-nos acompanyar pels personatges femenins que l'han transitat i també per les dones reals les intenses vides de les quals han estat plasmades en paper. Algunes, els lectors i les lectores les coneixeran àmpliament, unes altres potser menys o, fins i tot, gens. Serveixi aquest llibre per afirmar que la Barcelona literària en clau femenina també existeix i val molt la pena visitar-la, és a dir, llegir-la.

Mª Àngels Cabré

ESCRITORES BARCELONINES

IL·LUSTRACIÓ D'EVA ZURITA

Barcelona ha estat peça clau en la creació d'un univers literari, tant d'escriptors com d'escriptores, però les veus femenines han estat, en molts casos, silenciades, o bé no han rebut el reconeixement merescut. Moltes han estat dones escriptores que han fet de la ciutat un personatge més. "En alguns casos podríem dir que la ciutat n'és gairebé una protagonista més perquè ocupa un espai principal sense el qual l'obra en qüestió no s'entendria. En d'altres, Barcelona és només un paisatge de fons, de vegades difuminat, un personatge secundari que podria absentar-se sense que la bastimentada corregués el risc d'ensorrar-se sencera, però que sortosament ja és una part indissociable de l'obra i l'ajuda a dotar-se

de la seva personal idiosincràsia", explica Mª Àngels Cabré.

En aquest apartat del llibre, l'autora proposa fer un recorregut dins aquest ventall literari que la ciutat ofereix, a través de les dones escriptores de la ciutat, o de les dones que van triar la Ciutat Comtal per establir-s'hi.

LES PIONERES

Es pot parlar d'escriptores "pioneres" un cop aquestes van tenir accés als estudis, així com per desenvolupar la seva carrera com a escriptores de manera oberta, és a dir, a partir de la segona meitat del segle XIX i inicis del XX, amb la proclamació de la Segona República i amb la declaració del sufragi universal. "Elles van establir les bases d'una literatura escrita també 'en femení', que és una cosa totalment diferent de la 'literatura femenina', una definició que gairebé sempre vol injuriar, encara que faci referència només a la literatura de la sensibilitat, que no és un terreny privatiu de les dones. Si parlem de pioneres de ple dret, Dolors Monserdà té l'honor d'haver posat la primera pedra de la literatura catalana professional en clau femenina. Després van venir autores com Carme Karr (1865-1943), molt rellevant sobretot com a activista cultural, i no cal dir-ho, Caterina Albert (Víctor Català), que malgrat la seva procedència empordanesa tenia un pis a la capital i va dedicar a Barcelona tota una novel·la sencera", afegeix Cabré.

En aquestes dècades, a Barcelona hi ha certes iniciatives que treballen en pro de facilitar l'educació de les dones i la seva incorporació a la vida laboral, com l'Institut de Cultura i la Biblioteca Popular de la Dona de Francesca Bonnemaison, que passaria a anomenar-se Biblioteca Popular de la Mujer en l'època franquista. Però tot i això, el

masclisme no va permetre fer resplendir el talent femení, fet que provocaria que escriptores com Carme Karr dediqués més esforços a fer visible les dones en detriment de la seva pròpia carrera com a escriptora, com és el cas del suplement mensual *Feminal*, que va dirigir. "Aspirava a reflectir el paper de les dones en la vida social i cultural, i va ser un instrument indispensable per entendre la vida d'aquesta meitat de la població en aquells anys. Karr hi va donar espai a noves signatures femenines i va comptar amb la col·laboració d'una il·lustradora excepcional, que també era bona amiga seva, la pintora Lluïsa Vidal", afegeix Mª Àngels Cabré. Karr va ser fundadora de la primera residència femenina que donava a les dones l'oportunitat d'ampliar els seus estudis per tal de poder desenvolupar la seva carrera com a institutriu.

Dolors Monserdà (Barcelona 1845-1919)

Caterina Albert (Víctor Català) (l'Escala, 1869-1966)

LA SEGONA REPÚBLICA

La Segona República Espanyola va representar un període més obert i de reivindicació, es va aconseguir el dret a vot i la legalització de l'avortament i del divorci. S'obrien noves oportunitats per a les dones republicanes que volien desenvolupar la seva carrera periodística o literària: "Aquí el feminisme organitzat durà sense interrupció des de les primeries del segle, quan el ressò una mica retardat del sufragisme anglès mogué les dones més conscients i més agosarades del nostre país. Durant la República i durant la nostra guerra, l'acció social de les dones i a favor de les dones fou extraordinàriament activa i eficaç", així ho defineix Anna Murià al pròleg de *Les dones i la literatura catalana* (1986).

Aquesta nova revolució de llibertats va significar un avenç pel que seria la construcció de la nova dona. "Les periodistes i les escriptores —que sovint van ser les dues coses alhora— van tenir un paper molt rellevant en la construcció de la nova dona. La seva irrupció en l'espai públic va ser realment un element transformador i la progressiva incorporació de les dones al món cultural barceloní —i per extensió, al català i l'espanyol— va contribuir a l'empoderament de les dones del carrer." explica l'autora.

Però la producció literària de moltes d'aquestes dones que van començar a escriure va quedar interrompuda amb l'esclat de la Guerra Civil, fet que les va condemnar a l'oblit per part de les posteriors generacions, tot i ser les dones valentes que van obrir camins, com va ser el cas de Maria Teresa Vernet, Anna Murià, Elisabeth Mulder, Rosa Maria Arquimbau o María Luz Morales.

Anna Murià (Barcelona, 1904 - Terrassa, 2002)

Elisabeth Mulder (Barcelona, 1904-1987)

María Luz Morales (la Corunya, 1889 - Barcelona, 1980)

Aurora Bertrana (Girona, 1892 - Berga, 1974)

Llucieta Canyà (la Bisbal d'Empordà, 1901 - Barcelona, 1980)

Anna Maria Martínez Sagi (Barcelona, 1907 - Santpedor, 2002)

Irene Polo (Barcelona, 1909 - Buenos Aires, 1942)

Maria Teresa Vernet (Barcelona, 1907-1974)

Rosa Maria Arquimbau (Barcelona, 1909-1992)

LA POSTGUERRA

Així com el conflicte bèl·lic va significar la interrupció del desenvolupament de la carrera literària de molts escriptors i escriptores, la postguerra va implicar un període de pobresa i devastació, a més del trencament de llibertats amb l'aplicació de la censura i el consegüent control sobre la moralitat de les obres, així com el fet de silenciar les veus femenines a canvi de quedar-se recloses a casa per cuidar les famílies. Però també va significar un període de creativitat per als escriptors i les escriptores, i els va donar l'oportunitat de narrar el dolor en les seves obres: "Escriptors i escriptores van agafar el testimoni d'aquell temps, els forats negres del qual calia sargir per engiponar alguna cosa semblant a una reconstrucció de l'esperit. Per la seva banda, lectors i lectores es van lliurar a una literatura de caràcter social que els interpel·lava. Si els anys de la contesa van actuar com a dinamitzadors de la producció literària, els de la postguerra van servir per gestar algunes obres mestres que van ser capaces d'atrapar el patiment i conjurar-lo. Dues novel·les cabdals van fixar de manera indeleble el dolor d'aquell temps a la ciutat de Barcelona, *Nada* i *La plaça del Diamant*, totes dues obra d'una dona", aclareix l'autora.

Algunes escriptores van haver de fugir a l'exili, com és el cas de Mercè Rodoreda o Anna Murià, d'altres, com María Luz Morales, Mercedes Salisachs o Ana María Matute, es van quedar a la ciutat obrint camins.

Carmen Laforet (Barcelona, 1921 - Majadahonda, 2004)

Mercè Rodoreda (Barcelona, 1909 - Girona, 1983)

EL FRANQUISME

Entenent que el franquisme inclou els anys 1939 al 1975, significa un període de quaranta anys sota un règim dictatorial en què van regnar les prohibicions i el control, és a dir, la manca de llibertats. Però, amb el pas dels anys, la repressió aniria minvant. "Per a la societat en el seu conjunt va suposar un gradual afebliment de les cadenes, mentre que per a les dones va comportar la progressiva recuperació de les llibertats de què havien gaudit durant la República. Podríem dir que durant aquestes quatre dècades totes i cadascuna de les dones del país van patir l'exili interior, l'exili de la

seva condició de dones lliures". Començava una etapa en què destacaria la literatura social o l'experimentació alliberadora aportada pels escriptors del *boom* llatinoamericà, que van triar la ciutat de Barcelona per establir-s'hi i, com explica Cabré, "respecte del qual cal esmentar que la presència femenina va ser inexistent". També cal destacar el grup de poetes de la dècada dels cinquanta entre els quals no hi ha cap dona i l'únic autor que escrivia en català era Gabriel Ferrater.

Pel que fa a les escriptores, algunes com Caterina Albert, María Luz Morales o Elisabeth Mulder van continuar la seva carrera literària ja iniciada abans de l'esclat de la Guerra Civil, altres autores des de l'exili, com Anna Murià, o les que tornaven de l'exili com Aurora Bertrana.

Cal fer menció d'altres escriptores com Ana María Matute, Carmen Kurtz, Mercedes Salisachs, Lluïsa Forrellad i "d'altra banda, una autora que pertany a la literatura en llengua catalana i al catalanisme com a opció política i intel·lectual les supera totes en compromís i voluntat de construir una obra total. Es tracta de **Maria Aurèlia Capmany**, considerada la Simone de Beauvoir catalana i una de les escriptores més completes que ha donat la Ciutat Comtal i, per extensió, Catalunya. De les esmentades, Carmen Kurtz i Maria Aurèlia Capmany van ser les que es van lliurar literàriament a Barcelona amb una voluntat més clara", conclou Cabré.

Ana María Matute (Barcelona, 1925-2014)

Mercedes Salisachs (Barcelona, 1916-2014)

Lluïsa Forrellad (Sabadell, 1927-2018)

Carmen Kurtz (Barcelona, 1911-1999)

Maria Aurèlia Capmany (Barcelona, 1918-1991)

LA TRANSICIÓ

Amb la mort del dictador va arribar el període de la transició, i es presentava un camí esperançador i d'obertura. "Els escriptors i les escriptores que havien resistit amb tenacitat els embats de la censura, el catolicisme i el combat ferotge contra la llengua catalana, van respirar alleugerits. La normalitat que s'anunciava des de feia uns anys, ara es materialitza en forma de dinamisme literari: les novetats estrangeres comencen a entrar al país i es tradueix sense retallades, i els autors de casa es disposen a produir sense cap més entrebanc que les seves pròpies limitacions".

Es va iniciar una època efervescent en el món de l'edició i es va produir un canvi en la relació entre editor i autor i autora. Van ser uns anys molt prolífics en l'àmbit literari, van sorgir noves veus com Montserrat Roig, Carme Riera, Marta Pessarrodona o Maria Barbal, autores que "porten a la motxilla el despertar feminista del tardofranquisme. Són escriptores que tenen en comú un interès especial per donar veu a les dones, per construir personatges femenins que busquin la seva pròpia identitat. Així, a *La rateta encara escombra l'escaleta: cop d'ull a l'actual literatura catalana de dona*, Patrícia

Gabancho indaga en les obres de les autores esmentades i d'altres com Helena Valentí, Antònia Vicens, Maria Antònia Oliver o Maria Mercè Marçal, que van aparèixer a partir del punt d'inflexió que marca la transició". Aquestes escriptores treballarien per a la reconstrucció de la identitat femenina, per defensar la seva obra davant un món amb predominança d'homes, així com per a la defensa de la lliure sexualitat.

Carme Riera (Palma de Mallorca, 1948)

Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943 - Barcelona, 2020)

Maria Barbal (Tremp, 1949)

Montserrat Roig (Barcelona, 1946-1991)

Helena Valentí (1940-1990)

Anna Maria Moix (Barcelona, 1947-2014)

BARCELONA A LA MEMÒRIA

La Barcelona del passat que ara coneixem ha estat narrada, des de diferents disciplines, principalment per homes com Josep Maria de Sagarra, Néstor Luján, Carlos Barral, Terenci Moix o Salvador Pàniker; crítics com Josep Maria Castellet o Romà Gubern; arquitectes com Oriol Bohigas. En el cas de les dones, també escriuen, però les seves obres memorístiques, fora de l'àmbit de la ficció, trigarien a ser publicades. "La generació d'escriptores nascudes al voltant de la Guerra Civil — abans, durant o immediatament després—, que comencen a publicar durant el franquisme, assalta per primera vegada col·lectivament, el territori de la memòria. Aspiren a deixar testimoni de la seva experiència, tal com van fer algunes de les seves precursors, de Virginia Woolf a l'autora republicana Aurora Bertrana. Aquesta, a més d'explicar els seus viatges, va narrar a les seves memòries els anys com a barcelonina d'adopció, primer gaudint de les virtuts de l'època republicana i després resistint les moltes flaqueses del franquisme", explica l'autora.

Aquestes dones escriptores explicarien la seva infància, la seva adolescència, la Guerra Civil, així com les conseqüències d'una guerra, viure al bàndol dels vencedors o dels vençuts, pertànyer a una classe social o una altra i, especialment, l'evolució de la dona. En definitiva, no hi ha gaire narrativa memorística respecte d'això, però encara hi ha menys poesia escrita per dones que hagi deixat testimoni d'una època que marcaria la societat del segle XX al nostre país, tret de Montserrat Abelló, de qui es va publicar *post mortem* el volum de records *El miracle és viure*.

Teresa Pàmies (Balaguer, 1919 - Granada, 2012)

Rosa Regàs (Barcelona, 1933)

Lidia Falcón (Madrid, 1935)

Esther Tusquets (Barcelona, 1936-2012)

Maruja Torres (Barcelona, 1943)

BARCELONA MOLT NEGRA

Si en el món literari han predominat els homes, en el gènere negre, considerat menor, encara ha quedat més evident la invisibilitat de les dones. La Barcelona més fosca i els seus baixos fons ha estat retratada per diversos autors masculins que han rebut un gran reconeixement. Si el gènere negre serveix per explicar una realitat social, l'escriptura de les dones és primordial.

Des del món anglosaxó, es reivindica el gènere negre escrit per dones a través de l'anomenat *Femicrime*. Va ser a partir de la dècada dels vuitanta que van irrompre les escriptores de literatura negra al nostre país, i ho van fer amb un nou personatge, la detectiva. La primera escriptora va ser Maria Antònia Oliver i ho va fer amb la seva Lònia Guiu. "El seu aterratge en aquest nou gènere canviarà el paradigma del detectiu seductor (el Carvalho de Vázquez Montalbán, per exemple), del detectiu poc curós amb el seu aspecte (el Méndez de Francisco González Ledesma), etcètera. Quan la feminitat entra en escena, el rol de l'investigador pateix una radical transformació perquè les protagonistes de les novel·les signades per dones ja no s'inspiren en els personatges de Raymond Chandler, Dashiell Hammett, Philip Kerr o Benjamin Black, sinó que reinventen el paper aportant elements que fins ara eren inèdits: les seves "detectiveses" sovint són éssers fràgils, fan servir mètodes de coacció allunyats de la força física, en algun cas col·leccionen pintallavis i fins i tot utilitzen ocasionalment les seves armes de seducció", narra Cabré. Aquestes dones escriptores ara fixaran l'atenció en P. D. James, Åsa Larsson, Sue Grafton o Patricia Cornwell.

Maria Antònia Oliver (Manacor, 1946)

Alicia Giménez Bartlett (Almansa, 1951)

Carme Riera (Palma de Mallorca, 1948)

Roser Caminals (Barcelona, 1956)

Teresa Solana (Barcelona, 1962)

Rosa Ribas i Sabine Hofmann (el Prat de Llobregat, 1963)

NOVES NARRADORES

La nova narrativa i, especialment, la que se centra en la ciutat de Barcelona, pot regir-se a partir de tres elements: **El creixement del nombre de dones escriptores** en la dècada dels vuitanta, i el consegüent reconeixement a través de premis literaris a la dels noranta, tot i que cal dir que algunes encara estaven encasellades en la literatura per a dones i "l'acadèmia es mostra molt reticent a incorporar-les al cànon. La realitat,

però, s'imposa i les seves veus són cada vegada més nombroses i més diverses", aclareix Cabré; **els interessos de les dones a l'hora de plantejar temes:** amb la democràcia i obert el parany de la llibertat, ja no calia que la seva obra estigués basada en la seva pròpia condició de dona, malgrat que la literatura feta per dones encara tenia un caràcter principalment testimonial; i **la relació de les dones escriptores amb la ciutat.** A partir d'aquests tres elements, l'autora ha fet una selecció de cinc escriptores: Ada Castells, Lolita Bosch, Care Santos, Marina Espasa i Lluïcia Ramis. "Nascudes a partir del 1968, aquestes autores han crescut en democràcia i el franquisme els queda lluny. Es mouen en entorns urbans, les seves influències culturals són internacionals i llegeixen més literatura estrangera que nacional, però estan al dia de què escriuen els seus contemporanis. Totes han vist com minvava progressivament el prestigi històricament guanyat per la cultura i se saben protagonistes d'un temps de desacceleració cultural en el qual s'imposen la resistència i la paciència", conclou Mª Àngels Cabré.

Ada Castells (Barcelona, 1968)

Lolita Bosch (Barcelona, 1970)

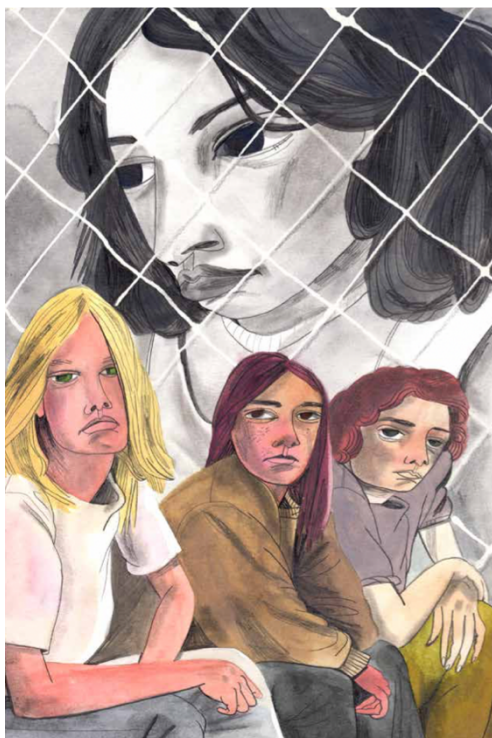
Care Santos (Mataró, 1970)

Marina Espasa (Barcelona, 1973)

Lluïcia Ramis (Palma de Mallorca, 1977)

PERSONATGES FEMENINS

IL·LUSTRACIÓ DE MARÍA HERREROS

Des dels diferents àmbits artístics i al llarg de la història, les dones han estat retratades com objectes de desig i, concretament en la literatura en general, com a personatges secundaris "Ens hem acostumat, doncs, a les seves aparicions furtives, als seus noms inexistents, a la seva condició de dones de, de mares de, d'amants de." explica Cabré. Però també hi ha hagut personatges principals femenins com Pilar Prim o Mariona Rebull. En altres casos, la dona apareix com a personatge secundari però són part del fil conductor de l'obra, com la Trini d'*Incerta glòria* o la Teresa de Marsé. A continuació es presenta una tria d'aquelles dones de la ficció que formen part de la història narrativa de la ciutat:

La *fabricanta* de Dolors Monserdà (Barcelona, 1845-1919)

Nonnita Serrallac. Lluís-Anton Baulenas (Barcelona, 1958)

Mariona Rebull. Ignacio Agustí (Lliçà de Vall, Barcelona, 1913 - Barcelona, 1974)

Pilar Prim. Narcís Oller (Valls, 1846 - Barcelona, 1930)

Claudine a l'Excelsior. Màrius Carol (1953)

Les dames burgeses de Sagarra. Josep Maria de Sagarra (Barcelona, 1894-1961)

Les tres joves de Soldevila. Carles Soldevila (Barcelona, 1892-1967)

Flora, la nedadora. Maria Carme Roca (Barcelona, 1955)

Valentina Mur, anarquista. Nuria Amat (Barcelona, 1950)

La Colometa, de Mercè Rodoreda (Barcelona, 1909 - Girona, 1983)

La Trini d'*Incerta glòria*. Joan Sales (Barcelona, 1912-1983)

Andrea entre les ombres de la postguerra. Carmen Laforet (Barcelona, 1921 -
Majadahonda, 2004)

Carola Milà, l'heroïna de Capmany. Maria Aurèlia Capmany (Barcelona, 1918-1991)

Les Mundetes de Montserrat Roig (Barcelona, 1946-1991)

La Teresa de Marsé. Juan Marsé (Barcelona, 1933-
La parella de Pepe Carvalho. Manuel Vázquez Montalbán (Barcelona, 1939 - Bangkok,
2003)

Feli, *esthéticienne* i altres dones d'avui

El personatge femení apareixia com a secundari, o com a objecte de desig, el paper de la dona havia de ser romàntic o seductor, però per sort la narrativa evoluciona i ja es comencen a veure dones protagonistes, o dones escriptores que fan servir dones com a personatge principal, però aquesta dona encara no és lliure, encara ha de demostrar el perquè de la seva existència o justificar les seves accions. En els darrers anys ha rebrotat la presència de dones escriptores, així com de personatges que ja no donen explicacions. Ara són dones amb característiques particulars i amb entitat pròpia. "De tota manera, sí que podem identificar clarament alguns trets comuns en aquests personatges femenins: en primer lloc, el que té a veure amb la professió, ja que gairebé tots responen a una dedicació professional que facilita situar-los socialment; en segon lloc, el que fa referència a l'empoderament, perquè encara que no sempre siguin personatges empoderats, de vegades són personatges que estan destinats a empoderar-se i es veuen circumstancialment desemparats". L'autora en destaca les següents:

Sara Surp, d'Imma Monsó (Lleida, 1959)

Anna, de Marta Rojals (Palma d'Ebre, 1975)

Magdalena Rovira, d'Empar Moliner (Santa Eulàlia de Ronsana, 1966)

DONES DE CARN I OSSOS

IL·LUSTRACIÓ D'HELENA PÉREZ

També a la ciutat de Barcelona hi ha hagut dones que han estat font d'inspiració per a molts autors i autores, dones que romandran a la nostra memòria. En molts casos han estat biografiades de manera fidel a la realitat mentre que moltes vegades les seves vides han quedat sota l'imaginari de l'autor, i "fins i tot podem trobar casos en què els noms reals d'aquestes dones no apareixen als llibres, sinó que personatges inventats exerceixen d'alter ego de les que en realitat van ser", aclareix l'autora. Es tracta de dones protagonistes, personatges secundaris, o dones de les quals només apareix el nom. "És el cas de la Teresa, nom amb què Eduardo Mendoza bateja la dona del Pajarito a *La verdad sobre el caso Savolta*, potser com a homenatge a l'anarcosindicalista Teresa Claramunt, l'anomenada "verge roja". Però

també n'hi ha d'altres que viuran a l'atmosfera de l'oblit.

Amalia Domingo, l'espiritista cega (Sevilla, 1835 - Barcelona, 1909)

La Monyos, l'esperit de la Rambles (Barcelona, 1851-1940)

Teresa Mestre de Baladia, els secrets de l'alta burgesia (Sarrià, 1869 - Nova York, 1949)

Enriqueta Martí, la suposada vampira del Raval (Sant Feliu de Llobregat, 1871 - Barcelona, 1913)

Isabel Llorach, agitadora cultural (Barcelona, 1874-1954)

Júlia Peraire, musa del modernisme (Sant Martí de Provençals, 1888 - Barcelona, 1941)

Anna Maria Martínez Sagi, la poeta esportista (Barcelona, 1907 - Santpedor, 2000)

Carmen Broto i el crim del carrer de la Legalitat (Guaso, 1922/24 - Barcelona, 1949)

Christa Leem, l'art del nu (Barcelona, 1953-2004)

La noia del Flash Flash Karin Leiz (1938)

Més informació:

<https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca>

Contacte de premsa:

Laura Santaflorientina / Tel. 699 061 244 / laurasantaflorientina@gmail.com